

# 'Kerk en politiek zijn geen gescheiden terreinen'



foto werry crone

**pkn | interview | De kerk is het geweten van de samenleving, vindt de protestantse kerkleider René de Reuver. Een gesprek over de islam, de vluchtelingencrisis, Europa en de PVV. 'De islam is ook een godsdienst die vrede wil.'**

GERRIT-JAN KLEINJAN

Voor de eerste vraag gesteld is, steekt René de Reuver een waxinelichtje aan. Het kaarsje staat in een cirkel van aardewerken poppetjes die elkaars hand vasthouden. "Dit symboliseert waar we met elkaar voor staan in de kerk. Mensen warmen zich aan het licht", vertelt hij. De Reuver kreeg het beeld bij zijn afscheid in Den Haag, waar hij tot afgelopen voorjaar predikant was. Hij kijkt naar de opflakkerende vlam, zegt dan: "De kring oogt ook wel gesloten. Zo kan het bij ons in de kerk ook zijn."

Sinds april is René de Reuver (1959) scriba (landelijke secretaris) van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). Zijn inleidende woorden geven een aardige karakterisering van de hoogste functionaris van het grootste protestantse kerkgenootschap van Nederland. Ondoordachte statements zullen niet snel uit zijn

mond komen. De Reuver is een man van enerzijds-anderzijds-antwoorden. Hij spreekt behoedzaam. Iets dat misschien ook wel past bij een leider van een kerk met zeer uiteenlopende stromingen en visies.

Bij zijn aantreden vertelde hij herhaaldelijk het begrip 'samen' centraal te willen stellen.

Waarom dit woord?

"Ik kom als predikant uit de Haagse Moerwijk, op dit moment een achterstandswijk. Daar zie je hoe een samenleving verbrokkelt. Ik vind de ontwikkelingen daar exemplarisch voor heel veel dingen die ik in de samenleving zie gebeuren. Mensen zijn op zichzelf teruggeworpen. Er is nauwelijks nog verbinding. Dat is voor deze wijk des te pijnlijker, omdat zij aanvankelijk, in de jaren na de oorlog, opgezet is vanuit de verzuilde samenleving. Allerlei woningbouwcorporaties - hervormd, gereformeerd, katholiek, socialistisch - bebouwden de wijk. De verbindingen die er waren zijn helemaal weggevallen."

Welke rol ziet u weggelegd voor de kerk?

"Juist de kerk heeft in zich dat de diepste identiteit van elders komt en niet ligt in je afkomst, je scholing, je huidskleur, je positie in de samenleving. Het is een plek waar je oefent in het samenleven. Mensen met de meest uiteenlopende achtergronden komen bij elkaar. We leven niet in een tijd dat je als kerk zegt: zo zit het."

"Het is vaak ook complex om de lijn van het evangelie door te trekken naar de thema's van nu. Christenen hebben vaak ook heel verschillende opvattingen."

"Laat nu juist de kerk de plek zijn waar je, vanuit de aanvaarding dat je bij elkaar hoort, de ruimte moet hebben om je helemaal uit te

spreken."

Dit klinkt als iets voor gelovigen, terwijl het uw vurige wens is om de samenleving te bereiken. Hoe denkt u dat te bewerkstelligen?

"Ik zou wensen dat de landelijke kerk het voortouw neemt bij dat oefenen in samenleven. Onlangs sprak de synode (landelijke vergadering, red.) over de donorwet. Niet om te zeggen: eens of oneens. Maar als platform om ideeën uit te wisselen. Het was de eerste keer dat we zoiets deden. Als voorstander van de wet sprak een senator van D66. Daarnaast kwam ook ethicus Theo Boer, een fel tegenstander van de orgaanwet."

"Ik zie dit als voorbeeld voor de plaatselijke gemeenten. In de hoop dat mensen op die manier vanuit hun geloofsovertuiging gaan spreken buiten de kerken, in de samenleving."

U heeft hoge verwachtingen van de kerk. In de praktijk zijn veel kerkelijke gemeenten klein en vergrijsd.

"Ik zie het evangelie als opdracht, als uitdaging. De realiteit loopt daar wel eens een stuk bij achter. Tegelijk moet ik dat beeld van vergrijzing en achteruitgang ook wat nuanceren. Er zijn gemeenten waar jongeren wél verantwoordelijkheden krijgen. Gemeenten waar je dertigers vindt, hebben vaak een bestaanscrisis achter de rug. Het is daar urgent geworden om een slag te maken. Daarmee bedoel ik ruimte voor andere vormen, jonge mensen verantwoordelijkheden geven. Vaak zie je daar ook dat er buurtinitiatieven ontstaan. Denk daarbij aan buurtmaaltijden. Het is vaak klein en kwetsbaar, maar het gebeurt wel."

Wat René de Reuver betreft heeft de kerk als 'geweten van de samenleving' een maatschappelijk taak. Hij spreekt zich bijvoorbeeld regelmatig uit tegen de

'economisering' van het leven. Schaalvergroting, winstmaximalisatie en efficiency, - de kerkleider wordt er niet vrolijk van.

"Als dat de drijfveer wordt, dan tellen waarden als het geluk van een mens, welbevinden, kameraadschap, allemaal minder. Willen we dat? Dat zou mijn vraag zijn vanuit de kerk. Niet zeggen: allemaal verkeerd. Maar: is dit wat we willen?"

Over welke maatschappelijke thema's zou u zich nog meer willen uitspreken?

"Europa. Het wordt vaak afgemeten aan wat het ons kost en wat het ons oplevert. Ik weet: Europa is te ver weg voor veel mensen. Ik ben niet kritiekloos pro-Europa. Maar: je kunt niet op je eentje leven.

"We moeten het op een of andere manier met andere landen samen doen in Europa. Daar zie ik een lijn uit het evangelie. Jij komt pas tot je recht in de ontmoeting met de ander. Het evangelie is bovendien helemaal niet nationaal georiënteerd."

Voor welke waarden staat Europa wat u betreft?

"Europa komt voort uit de christelijke traditie. Neem gerechtigheid, of concreet de rechten van de mens. Daarbij is het niet moeilijk om de lijnen door te trekken naar de Bijbel, naar de Tien Geboden. Waarden als vrede en zorg dragen voor minderheden hebben alles met het christendom te maken."

Is het wel een taak van een kerkleider om politieke uitspraken te doen?

"Kerk en politiek zijn geen gescheiden terreinen. De kerk heeft, net als de politiek, met de samenleving te maken. Ik geef natuurlijk geen advies om op een partij te stemmen die pro-Europa is. Ik zeg wel: weet wel wat we kwijtraken als we de Europese gedachte vaarwel zeggen."

Niet iedereen is blij met de woorden van de leiding van de kerk. Verschillende predikanten zijn bezorgd over de kerkelijke koers. Zo liet Willem Maarten Dekker, een predikant in Waddinxveen, in niet mis te verstane bewoordingen weten zich niet meer te herkennen in de stellingname van zijn kerk als het gaat over de vluchtelingencrisis en Europa.

Hij verwijt de kerk 'voorbij te gaan aan de gevoelens van vele kerkgangers', zo schreef hij in een column in het christelijke opinieblad De Nieuwe Koers. 'Daarin lijkt de "elite" van de kerk helaas sterk op die van de staat', voegde hij eraan toe. Hij staat niet alleen. Een predikant met sympathie voor de PVV, Henk-Jan Prosman uit Nieuwkoop, liet in het tv-programma 'Pauw' weten dat het taboe is in de Protestantse Kerk om waardierend over de PVV te spreken.

Wat vindt u van deze kritiek dat u de kerkleden vergeet?

"Ik heb er gemengde gevoelens bij. Heel goed dat dit wordt gezegd. In de kerk moet je er altijd voor zorgen dat je niet vóór de een kiest en tégen de ander. Dat is niet eenvoudig. Ik ken de verhalen uit Moerwijk ook volop van mensen die PVV stemmen.

"Mijn insteek is: hoor de verhalen van iedereen, ook de mensen die het in Nederland moeilijk hebben. En dat doet de kerk wel degelijk. De kerk is volop betrokken bij bijvoorbeeld armoedebestrijding. Denk aan al die voedselbanken. De mensen die daarop een beroep doen zijn voor een heel groot deel autochtone Nederlanders."

Angela Merkels 'Wir schaffen das' werd door uw voorganger met instemming begroet. De critici verwijten de kerkleiding als het gaat om vluchtelingen een naïeve houding.

"Kijk, ik vind dit soort kritiek eigenlijk veel te makkelijk. Onnodig polariserend. Want de kerk, ook wij als leiding, kijkt wel degelijk naar

beide kanten. Laat ik een concreet voorbeeld noemen. In Moerwijk hebben we als kerk protest aangetekend toen er woningen werden toegewezen aan statushouders. Omdat er in Moerwijk al heel veel problemen zijn en veel mensen al jaren op een woning wachten. Niet nóg een nieuwe groep erbij, vond de kerk. Dat hebben we niet aan de grote klok gehangen.

"Het antwoord dat de kerk geeft op dit thema hangt erg af van de specifieke situatie. Regel is: we komen op voor mensen die het alleen niet redden. Dat kunnen asielzoekers zijn, maar ook autochtone Nederlanders die in de knel zitten."

De kerkleiding zou ook blind zijn voor de gevaarlijke kanten van de islam.

"Natuurlijk heb ik ook de vraag: hoe zit het met de verknootheid met geweld en de islam. Maar je zult het gesprek over islam en geweld pas echt kunnen voeren als je aanvaardt dat de islam ook een godsdienst is die vrede wil. De Koran en de Bijbel lijken op ethisch vlak op elkaar.

"Als je de Tien Geboden neemt en de Koran, dan kom je eigenlijk op hetzelfde uit. Op die manier kun je het gesprek aangaan, ook met moslims: 'Hé, hoe kan het dat mensen radicaliseren?' Zet de islam toch niet zo weg!"

Begrijpt u de angsten wel?

"Natuurlijk, ik ben ook wel eens bang. Er zijn toch wel veel mensen die Allahu akbar roepen en dan beginnen te schieten. Ik heb ook contacten met moslims. Dan hoor ik ook dat zij dit verwerpen. Ik vind het mijn taak als kerkleider om de nuance te laten horen. Dat is niet omdat ik zelf geen uitgesproken standpunt heb, maar wel omdat we sámen moeten leven."

**Wie is rené de reuver?**

René de Reuver (Capelle aan den

IJssel, 1959) is sinds april scriba van de Protestantse Kerk in Nederland. Ter voorbereiding op zijn functie sprak hij met sleutelfiguren uit de bedrijfsleven en maatschappij, onder wie Ahold-topman Dick Boer, burgemeester van Rotterdam Ahmed Aboutaleb en premier Mark Rutte. De Reuver ziet hen als 'natuurlijke gesprekspartners' van de kerk. De Reuver komt van oorsprong uit de behoudendere rechterflank van de protestante kerk. Later schoof hij op naar het midden. Na een studie theologie was hij vanaf 1987 predikant in het Groningse Sebaldeburen (tot 1991), Boskoop (tot 2008) en de Marcuskerk in Den Haag (tot 2016).